

Ekoturizm Tur Rehberlerinden Beklenen Rollerin Muğla Özelinde Araştırılması¹

Yasemin Uysal²

Özet

Ekoturizm, doğal ve kültürel değerleri koruyarak sosyal ve ekolojik kalkınmayı hedefleyen, sürdürülebilirlik ilkesine dayalı bir turizm türüdür. Bu yaklaşımın başarıya ulaşmasında, doğru bilgilendirme ve etkili tanıtım büyük önem taşımaktadır. Bu noktada tur rehberleri, ekoturizmin sürdürülebilir biçimde yürütülmesinde ve turist memnuniyetinin artırılmasında kritik bir role sahiptir. Rehberlerin performansı, turistlerin deneyimlerini doğrudan etkilemekte ve destinasyonun imajına katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, ekoturizm alanında görev yapan tur rehberlerinin rollerinin turistler tarafından nasıl değerlendirildiğini incelemektedir. Araştırma, 2023 yılı Nisan ayında Muğla ilinde (Bodrum, Marmaris, Muğla Merkez ve Milas) yürütülmüş ve 132 ekoturist ile anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların rehberlerden beklentileri; uyruk, cinsiyet, yaş ve ekoturizm deneyimi gibi demografik değişkenler açısından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, rehberlerin çevreye duyarlı, yerel halkı destekleyen ve sürdürülebilir turizm ilkelerine uygun davranışlarının turist memnuniyetini artırdığını göstermektedir. Çalışma, tur rehberleri, seyahat acenteleri ve destinasyon yöneticileri için ekoturizmde farkındalık oluşturma ve rehberlik kalitesini artırma konusunda öneriler sunmaktadır.

- 1 Bu araştırma, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı'nda dönem projesi olarak yazılmıştır.
- 2 İngilizce Öğretmeni, Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Muğla-Türkiye, rumyuras1848@gmail.com, Orcid Id: 0009-0001-7278-4460

1. Giriş

Ekoturizm, doğal ve kültürel kaynakları kullanarak sosyal, ekonomik ve ekolojik kalkınmayı hedefleyen bir turizm türüdür. Temel amacı, doğallığı koruyarak sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmektir. Uluslararası Ekoturizm Derneğinin (TIES) (1990) tanımına göre ekoturizm, “çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını artıran” bir yaklaşımı benimser. Bu nedenle ekoturizm yalnızca doğayı gözlemlemeyi değil, aynı zamanda yerel halkın sosyo-kültürel yaşamına saygı göstermeyi ve bu yaşamın devamlılığını desteklemeyi de içerir. Dünya Turizm Örgütü’nün (UNWTO) (2008) vurguladığı üzere sürdürülebilir turizm, “kültürel bütünlük, biyolojik çeşitlilik ve ekolojik süreçleri korurken ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçların dengeli biçimde karşılanması” ilkesine dayanır. Bu bağlamda ekoturizm, çevresel koruma ile toplumsal refah arasında bir denge kurarak hem turizm sektörünün hem de yerel toplulukların uzun vadeli sürdürülebilirliğini desteklemektedir. Kısacası ekoturizm, doğanın korunmasıyla ekonomik kalkınmanın uyumlu hale getirildiği, çevre bilinci yüksek bir turizm anlayışını temsil eder.

Ekoturizm, hedeflerine tanıtım yoluyla ulaşabilir. Tanıtım; doğal ve kültürel alanlarda gerçekleştirilen, bilgi aktarmanın ötesinde kaynakların anlaşılmasını ve korunmasını amaçlayan bir süreçtir. Ham ve Weiler (2002) tanıtımı mesaj iletme yaklaşımı olarak tanımlarken, Eagles, McCool ve Haynes (2002), bunun turist davranışlarını yönlendirmede de etkili olduğunu belirtmiştir. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) (2008) ise tanıtımın, doğal çevre, yerel kültür ve mirasın doğru biçimde yorumlanmasıyla etkili yönetime katkı sağlayacağını vurgulamaktadır.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) (1995), hem ziyaretçiler hem de ekoturizmde çalışan bölge sakinleri için rehberlik, eğitim ve bilgi ihtiyacını vurgulamaktadır. Farklı yazarlar farklı yıllarda yaptıkları araştırmalarda tanıtımın tipik olarak alandaki kaynakları koruma, izleyicilerin rekreasyon deneyimini geliştirme, yönetim politikası ve ajansına yönelik kamu desteğini artırma, izleyicilerin çevreleriyle ilgili endişe düzeylerini yükseltme ve izleyicilerin bir yer veya fikir hakkındaki bakış açılarına katkıda bulunma veya bunları genişletme kapasitesine sahip olduğu kanısını savunmuşlardır. Black ve Weiler (2005) bir dizi çalışmayı gözden geçirmiş ve tur rehberlerinin oynadığı en baskın rolün tercümanlık olduğunu tespit etmiştir. Tur rehberlerinin yorumlayıcı deneyimler sunması gerektiği yaygın olarak kabul edilmektedir. Bu araştırma tur rehberlerinin ekoturizm rotalarında ifa ettikleri rehberlik hizmetleri süresince ekoturizm katılımcılarınca kendilerinden beklenen rollerin ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında veriler Muğla ilinde ekoturizm faaliyetlerine katılan yerli ve yabancı ziyaretçilerden anket yoluyla toplanacaktır. Veri toplama aracı olarak

Poudel ve Nyaupane (2016) tarafından geliştirilen anket uyarlanarak çalışma kapsamında veri toplama aracı olarak kullanılacaktır. Çalışmada olayda örnekleme yöntemi kullanılacak ve elde edilen veriler frekans analizine tabi tutulacaktır. Elde edilen bulguların analiziyle ekoturizm faaliyetlerinde tur rehberlerinden beklenen rol davranışların belirlenmesiyle rehberlerin daha iyi ekoturizm rehberliği noktasında kendilerini güncellemeleri sağlanacaktır. Bu amaçla araştırma kapsamında aşağıdaki araştırma sorusuna cevap aranmıştır:

- Muğla ilinde bulunan ekoturizm katılımcılarının rehberli ekoturizm turlarında rehberlerden beklenen roller nelerdir?

2. Literatür Taraması

2.1. Ekoturizmin Tarihçesi

Ekoturizm kavramı, 1980'lerin ortalarında ortaya çıkmış ve hızla turizm sektöründe önem kazanmıştır. 1960–1970'lerde çevre hareketinin yükselişiyle birlikte, doğal alanları koruma ve çevreyle uyumlu turizm anlayışı gelişmiştir. 1983'te Meksika'daki BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda ekoturizm kavramı resmen tanımlanmış, böylece turizm sektörü ile çevre koruma hareketi arasında işbirliği temelleri atılmıştır (Ankaya, Yazıcı, Balık ve Aslan, 2018). 1992 Rio Dünya Zirvesi'nde ekoturizm, sürdürülebilir turizmin bir bileşeni olarak vurgulanmış ve bu alanda standartlar ile rehberler geliştirme çalışmaları başlatılmıştır. Ardından birçok ülkede ekoturizm projeleri ve girişimleri uygulanmıştır. 2000'lerden itibaren ekoturizm dünya genelinde hızla büyümüş; turistler doğal çevreyi koruyan ve yerel kültürlerle saygılı deneyimler aramaya başlamış, buna paralel olarak sertifikasyon programları ve ekoturizm odaklı hizmetler yaygınlaşmıştır (Ankaya, Yazıcı, Balık ve Aslan, 2018).

Günümüzde ekoturizm, sürdürülebilirlik, çevrenin korunması, yerel kalkınma ve ziyaretçi farkındalığı gibi ilkeleriyle önem kazanan bir turizm türü haline gelmiştir. Turizm kavramı farklı bilim insanları tarafından çeşitli biçimlerde tanımlandığı gibi, ekoturizm de zamanla gelişen ve farklı yorumlara konu olan bir olgudur. Genellikle doğa turizmiyle ilişkilendirilse de, ekoturizm aslında onun alt dalı veya tamamlayıcısı olarak değerlendirilmektedir.

Ekoturizmin nasıl ve nerede ortaya çıktığı tam olarak bilinmemekle birlikte, doğa temelli seyahatlerin kökeni Herodot ve Aristoteles'e kadar uzanmaktadır. Latin Amerika'da ekoturizm, ekosistem tahribatına bir tepki olarak gelişirken, Doğu Afrika'da yerel halkı koruma alanlarından dışlayan sistemlere alternatif bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde ekoturizm; doğa temelli, sürdürülebilir veya alternatif turizm kavramlarıyla

ilişkilendirilmektedir. Honey gibi araştırmacılar, ekoturizmin çevreyi koruma eylemleri ve eko-turistlerin bilinçli davranışlarını sürdürme gerekliliğini vurgulamaktadır.

2.2. Ekoturizmin Tanımı

Ekoturizm; bir etkinlik biçimi, bir felsefe ve bir kalkınma modeli olarak görüldüğünden tek bir tanımla ifade edilememektedir. Genellikle doğa, sürdürülebilir veya yeşil turizm kavramlarıyla eş anlamlı biçimde kullanılmaktadır. Sürdürülebilirlik temelli tanımlarda, ekoturizm çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutlarıyla ele alınır. Bu bağlamda, ekoturizm olumsuz çevresel ve kültürel etkileri en aza indirirken, olumlu ekonomik etkileri en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Ekoturizm tanımında sürdürülebilirliğin merkezi bir unsur olması, “sürdürülebilirlik nedir?” sorusunu gündeme getirmektedir. Basit bir ifadeyle, turizmde sürdürülebilirlik; çevresel, deneyimsel, sosyo-kültürel ve ekonomik etkiler arasında olumlu bir denge kurulması anlamına gelmektedir. Farklı araştırmacılar tarafından çeşitli biçimlerde tanımlansa da, De Vos, Van Landeghem ve Van Hoof (2006) sürdürülebilirliği şu şekilde açıklamaktadır:

“Ekoturizm, nispeten bozulmamış veya kirlenmemiş doğal alanlara, bu alanlarda bulunan mevcut kültürel tezahürlerin (hem geçmiş hem de şimdiki) yanı sıra manzarayı ve vahşi bitki ve hayvanları incelemek, hayranlık duymak ve tadını çıkarmak amacıyla çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaretir”, denmektedir.

Ekoturizm, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını artıran doğal alanlara yapılan sorumlu seyahat olarak tanımlanmaktadır (De Vos, Van Landeghem ve Van Hoof, 2006). Bu yaklaşım, ekoturizmi koruma, eğitim ve sürdürülebilir kalkınma boyutlarıyla ele alan çok boyutlu bir kavram olarak görür. BM, 2002’de ekoturizme ilişkin resmi bir tanım kabul etmiştir (WTO, 2002). Buckley (1994), ekoturizmin temel bileşenlerini doğa temelli üretim, asgari etki yönetimi, çevre eğitimi ve korumaya katkı olarak belirtmiştir. Buckley (2003)’ün “pozitif üçlü sonuç çizgisi” kavramı ise sınırlı ilgi görmüştür. Sonuç olarak, ekoturizm yalnızca doğada vakit geçirmek değil; doğal çevrenin korunmasına ve yerel refaha aktif katkı sağlayan bir yaklaşımı ifade etmektedir.

Tüm tanımlardan yola çıkarak, ekoturizm; doğal çevrenin korunması, yerel kültürlerin desteklenmesi ve sürdürülebilir turizm ilkelerinin benimsenmesi üzerine kurulu bir turizm türü olarak özetlenebilir. Bu yaklaşım, ziyaretçilerin doğal ve kültürel değerleri minimal çevresel etkiyle deneyimlemelerini,

bu süreçten öğrenmelerini ve yerel toplulukların ekonomik kalkınmasına katkı sağlamalarını hedefler. Ekoturizm, biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevre bilincinin geliştirilmesi ilkelerine dayanarak, ziyaretçileri doğaya ve yerel değerlere duyarlı bir şekilde hareket etmeye teşvik eder. Ekoturizm, sürdürülebilir turizm ilkelerini temel alarak doğal çevrenin korunmasını, yerel toplulukların desteklenmesini ve ziyaretçilere çevresel farkındalık kazandırılmasını amaçlar. Bu yaklaşım sayesinde, hem doğa hem de yerel halk uzun vadeli faydalar elde ederken, turizmin olumsuz etkileri en aza indirilmektedir.

2.3. Ekoturizm ve Türleri

Ekoturizm, farklı geçmiş ve bakış açılarına sahip birçok araştırmacının ilgisini çeken, görece yeni bir kavramdır. Tanımları çeşitlilik gösterse de üzerinde uzlaşılan nokta, ekoturizmin sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen bir turizm türü olduğudur. Koeman (1998)'e göre ekoturizm, koruma ve sürdürülebilir kalkınma çabalarını ilerleten doğa temelli seyahat biçimidir. Aşağıdaki tablo, ekoturizmi diğer turizm türlerinden ayıran temel farkları ortaya koymaktadır.

Ekoturizm Türleri

Dönem	Tanım
Turizm	Kamu ve özel sektör faaliyetlerinin toplamı, bu faaliyetleri şekillendirir ve tatil, iş ve diğer seyahatlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve sonuçlarını yönetmek
Doğa temelli turizm	Birincil amacı doğal bir destinasyonu ziyaret etmek olan insanların seyahat ettiği pazar segmenti
Ekoturizm	Çevreyi koruyan doğal alanlara sorumlu seyahat ve yerel halkın refahını sürdürür
Yaban hayatı turizmi	Evcilleştirilmemiş (insan olmayan) hayvanlarla hayvanların doğal ortamlarında ya da kapasiteleri dahilinde karşılaşmaya dayanır. Tarihsel olarak "tüketim dışı".... olarak sınıflandırılan faaliyetlerin yanı sıra..... hayvanların öldürülmesini veya yakalanmasını içeren faaliyetleri de içerir.
Macera turizmi	Risk alma ve fiziksel dayanıklılık gerektiren doğa turizmi
Sürdürülebilir turizm	Turizm gelişmelerinin olumsuz ayak izini en aza indirmeyi amaçlamaktadır ve aynı zamanda geliştirilmekte olan alanların korunmasına ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmak
Turistler	"Eğlence, iş ve bir faaliyetin icrası ile ilgili olmayan diğer amaçlar için birbirini izleyen bir yıldan fazla olmamak kaydıyla olağan çevreleri dışındaki yerlere seyahat eden ve buralarda kalan kişiler ziyaret edilen yer içinden ücretlendirilir".

Kaynak: Kuenzi ve McNeely (2007)

2.4. Ekoturizm'in İlkeleri

Ekoturizm, zaman zaman diğer turizm türleriyle karıştırılsa da belirli ilkeleriyle onlardan ayrılmaktadır. STK'lar, özel sektör, hükümetler, akademi ve yerel toplulukların katılımıyla belirlenen bu ilkeleri ortaya koymuştur. Buna göre ekoturizm; doğal çevrenin korunması, yerel kültürlerin desteklenmesi ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının benimsenmesi temeline dayanır (Wood, 2002).

Başlıca ilkeler şunlardır:

- **Doğal çevre koruma:** Ekoturizm, ekosistemlere zarar vermeden doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını amaçlar.
- **Sürdürülebilirlik:** Sosyal, ekonomik ve çevresel denge gözetilerek yerel refahın artırılması hedeflenir.
- **Yerel kültüre saygı:** Yerel gelenek ve yaşam biçimlerine duyarlılık teşvik edilir.
- **Eğitim ve farkındalık:** Ziyaretçilere çevre bilinci kazandırılır, sürdürülebilirliğin önemi vurgulanır.
- **Yerel ekonomiye katkı:** Yerel işletmeler ve ürünler desteklenir, halkın ekonomik fayda sağlaması amaçlanır.
- **Ziyaretçi sınırlaması:** Doğal alanların korunması için ziyaretçi yoğunluğu kontrol altında tutulur.
- **İşbirliği:** Yerel topluluklar, yönetimler ve turizm sektörü arasında paydaş katılımı ve ortak hareket teşvik edilir.

Bu ilkeler, ekoturizmin sürdürülebilir ve sorumlu biçimde uygulanmasına rehberlik eder. Amaç; ekoturizm faaliyetlerinin doğal çevreye, yerel kültürlere ve topluluklara fayda sağlaması ve uzun vadede sürdürülebilirliği desteklemesidir. Wood'a (2002) göre ekoturizmin temel ilkeleri özetle şunlardır:

- Doğa ve kültür üzerinde oluşabilecek olumsuz etkileri en aza indirmek,
- Ziyaretçileri çevre ve koruma konularında eğitmek,
- Yerel yönetimler ve halkla işbirliği içinde etkin korumayı sağlamak,
- Doğal alanların yönetimini koruma hedefleriyle yönlendirmek,
- Eko-destinasyonlar için uygun ziyaretçi yönetim planlarının önemini vurgulamak,

- Çevresel ve sosyal izleme programları ile olumsuz etkileri değerlendirmek ve azaltmak,
- Yerel topluluklara ekonomik fayda sağlamak ve bu faydayı artırmak,
- Turizm gelişiminin, sosyal ve çevresel sınırları aşmamasını gözetmek,
- Fosil yakıt kullanımını azaltmak, yerel bitki ve yaban hayatını koruyarak doğal çevreyle uyumlu altyapı geliştirmek.

Dünya Turizm Örgütü'ne (WTO) (2006) göre sürdürülebilir turizm, ekonomik, sosyal, çevresel ve estetik ihtiyaçların dengeli biçimde karşılanabilmesi için kaynakların etkin yönetimini öngörür. Swarbrooke (1998) sürdürülebilir turizmi “ekonomik olarak uygulanabilir olan, ancak turizmin geleceğinin bağlı olduğu doğal çevreyi ve ev sahibi toplumun sosyal dokusunu tahrip etmeyen turizm” olarak tanımlamaktadır. Kültür turizmi ve ekoturizm gibi alternatif turizm türleri, bu anlayışın yerel halk yararına sürdürülebilir biçimlerini temsil eder. Ekoturizm, sürdürülebilirlik ilkelerini turizm faaliyetlerine, operasyonlara ve projelere uygulayarak bu yaklaşımı pratiğe dönüştürür.

Bu kapsamda sürdürülebilirliğin beş temel ilkesi şu şekilde özetlenebilir:

1. Bütüncül planlama ve strateji geliştirme gerekliliği,
2. Temel ekolojik süreçlerin korunmasının önemi (Scheyvens, 2002; Brohman, 1996; Mowfort ve Munt, 1998),
3. İnsan mirası ve biyolojik çeşitliliğin korunması gereği,
4. Gelecek nesiller için uzun vadeli sürdürülebilir kalkınmanın teşviki,
5. Uluslar arasında daha adil bir denge sağlama hedefi (Bramwell ve Lane, 1993; aktaran Dowling ve Fennell, 2003).

2.5. Ekoturizmin Önemi

Yeni bir turizm alternatifi olan ancak giderek yaygınlaşan ekoturizm (Schaller, 1995), kırsal ekonomik kalkınma ve çevrenin korunması açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Ekoturizmin ekonomik faydaları çeşitli araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır (Koeman, 1998; Agrusa ve Guidry, 1999; Ngece, 2002; Kiss, 2004). Bu faydalar arasında istihdam yaratma, bölgesel ekonomilerin çeşitlendirilmesi, altyapı gelişimi, döviz kazancı, kalkınmaya katkı ve gelir transferi yer almaktadır. Ekoturizm, emek yoğun yapısı sayesinde dezavantajlı gruplar için iş imkânı sunar ve konaklama, ulaşım, rehberlik gibi hizmetler yoluyla yerel topluluklara gelir sağlar.

Ayrıca, bölgesel ekonomilerin çeşitlendirilmesine katkıda bulunarak az gelişmiş bölgelerde ekonomik bağımlılığı azaltır. Kalkınma için katalizör görevi gören ekoturizm, otelcilik, el sanatları, ulaşım gibi sektörleri canlandırarak mikro ve makro ölçekte ekonomik motivasyon yaratır. Döviz kazancı açısından da önemli bir rol oynayan ekoturizm, gelişmekte olan ülkelerde istikrarlı gelir kaynakları oluşturur. Bunun yanında, altyapı yatırımlarının (havaalanı, yol, su, enerji, iletişim) gelişimini teşvik ederek ekonomik verimliliği artırır. Son olarak, ekoturizm, zengin ülkelerden yoksul bölgelere gelir aktarımı sağlayan etkili bir araç olarak görülmektedir. Ekoturizmin çevresel açıdan da önemli faydaları bulunmaktadır. Doğru yönetildiğinde ekoturizm, çevreye çeşitli şekillerde katkı sağlayabilir (Ngece, 2002; Dasenbrock, 2002; Kiss, 2004). Ekoturizm, doğal ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunan, daha az kirlilik üreten bir endüstridir ve yaban hayatı habitatlarının korunmasını teşvik eder. Tarım, madencilik ve tomrukçuluk gibi çevreye zarar veren faaliyetlere alternatif sunarak doğal alanların tahribatını azaltır. Her ne kadar bazı türler rahatsız olsa da, “en azından yok edilmeyecektir” (Dasenbrock, 2002).

Ayrıca ekoturizm, bireysel koruma bilincini artırır; rehberler ve eğitim materyalleri aracılığıyla turistleri çevreci davranışlara teşvik eder. Doğal kaynakların toplum refahı için önemini vurgular ve bu kaynakların korunmasına destek sağlar. Ekoturizm, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, ekosistemlerin restorasyonuna ve çevresel farkındalığın artırılmasına da katkıda bulunur. Elde edilen gelirlerin bir kısmı koruma projeleri ve yerel kalkınma için yeniden doğaya yatırılarak sürdürülebilirliği destekler. Sonuç olarak, ekoturizm, doğal çevrenin korunması, sürdürülebilir turizm uygulamalarının teşvik edilmesi ve gelecek nesillere daha sağlıklı bir çevre bırakılması açısından önemli bir araçtır.

Ekoturizm, ekonomik ve çevresel faydalarının yanı sıra önemli sosyal katkılar da sağlar. Ekoturizmin geliştirilmesi, yerel toplumun saygınlığını artırır, farklı geçmişlerden gelen insanlar arasında iletişim ve anlayışı güçlendirir, yerel toplulukların siyasi olarak güçlenmesine yardımcı olur ve kültürel hoşgörüyü teşvik eder (Agrusa ve Guidry, 1999; Nepal, 2002). Sosyal sürdürülebilirlik, insanların kendi yaşamları üzerindeki kontrolünü artırmayı, kalkınmanın sosyal değerlerle uyumlu olmasını, toplum kimliğini güçlendirmeyi ve eşitlik, eğitim, sağlık, toplumsal cinsiyet dengesi ile katılımcı yönetişimi desteklemeyi amaçlar.

Ancak ekoturizmin olumlu yönlerine rağmen bazı olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Ekoturizm, çevresel, sosyo-ekonomik ve kültürel faydalar sağlama potansiyeline sahip olsa da, yanlış planlandığında doğal alanlar

ve yerel topluluklar üzerinde olumsuz çevresel, ekonomik ve sosyal etkiler yaratabilir. Bu nedenle, ekoturizmin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi kritik önem taşımaktadır. Ekoturizmin olumlu yönlerinin yanında bazı çevresel olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Neto (2002)'ya göre, kötü planlanan veya yönetilmeyen ekoturizm faaliyetleri çeşitli çevresel sorunlara neden olmaktadır. Günümüzün teknolojik gelişmeleriyle birlikte artan turizm hareketleri, hava kirliliği, gürültü, ve atıkların su kaynaklarına karışması gibi kirlilik türlerini artırmıştır.

Ekoturizm genellikle küçük ölçekli gruplara hitap etse de, ziyaretçi sayısındaki artış yerel çevre üzerinde baskı oluşturur ve ek altyapı yatırımlarını (su arıtma, sanitasyon, konaklama tesisleri) zorunlu kılar. Bu durum, yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı ve yerel kaynakların aşırı tüketimi ile sonuçlanabilir. Ayrıca, ekonomik kazançların büyük kısmının yerel halka değil dış yatırımcılara gitmesi, toplumsal memnuniyetsizlik yaratmakta ve çevresel bozulmayı hızlandırmaktadır. Ekoturizm, doğru yönetilmediğinde biyoçeşitlilik kaybına yol açabilmektedir. Arazilerin ve doğal kaynakların aşırı kullanımı, bitki örtüsü, yaban hayatı ve su kaynaklarının taşıma kapasitesini aşmasına neden olarak ekolojik dengenin bozulmasına ve dolayısıyla turizm potansiyelinin azalmasına yol açar. Ayrıca, varlıklı ekoturistlerin talebi, yaban hayatı ürünlerine yönelik yasadışı ticareti teşvik ederek kaçak avlanmayı artırabilmektedir.

Ekoturizmin aynı zamanda sosyo-kültürel olumsuz etkileri de vardır (Schaller, 1995; Neto, 2002). Korunan alanların oluşturulması sürecinde yerel halkın topraklarından edilmesi, çoğu zaman yetersiz veya hiç tazminat ödenmemesi, toplumsal mağduriyet yaratmaktadır. Bu durum, arazi kullanımı çatışmalarına ve topluluk düzeyinde fayda eşitsizliklerine neden olabilmektedir. Ayrıca, ekoturizm yerel halk ile turistler arasındaki uzun süreli etkileşim sonucu kültürel değişim ve kültürleşmeye yol açabilir. Yerel halk, turistlerin yaşam tarzlarını taklit etmeye başlayabilir ya da kültürlerini turistik bir gösteriye dönüştürebilir. Bu durum, geleneksel değerlerin zayıflamasına ve yaşam memnuniyetsizliğine neden olabilir. Ekoturizmle birlikte bazı bölgelerde suç oranlarının artması, hırsızlık, gasp ve HIV/AIDS gibi hastalıkların yaygınlaşması da rapor edilmiştir. Ayrıca, turizm sektöründeki yüksek kazanç ve iş fırsatları, kırsal kesimden göçü teşvik ederek sosyal yapıyı olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

2.6. Ekoturizmin Olumsuz Etkilerini Azaltacak Mekanizmalar

Turizm faaliyetleriyle bağlantılı olarak doğal kaynakların tükenmesi ve çevresel bozulma, turizm açısından zengin bölgelerde bazen ciddi sorunlara

yol açmaktadır (Neto, 2002). Ekoturizmin çevrenin taşıma kapasitesi sınırında kontrol edilmesi, sağlam yönetim teknikleri veya kullanıcı ücretleri (veya giriş ücretleri), çeşitli vergiler ve ziyaretçi sayısına sınırlama getirilmesi veya ticareti yapılabilir izinler gibi ekonomik araçların kullanılması yoluyla gerçekleştirilebilir. Ekoturizmin yan etkilerini en aza indirmek için aşağıdaki şekillerde farklı düzeylerde devlet müdahalesine ihtiyaç vardır:

- Bölgenin taşıma kapasitesine bağlı olarak turist ve turizm işletmecisi sayısının sınırlandırılması,
- Çevreye verilen zararı veya olumsuz etkileri azaltmak için turizm hareketlerinin düzenini veya lojistiğini iyileştirmek.
- Turist operatörlerine ve turistlere uygun çevre eğitiminin sağlanması. Tur operatörleri, pansiyonlar, milli parklar, özel rezervler veya ekoturizmle ilgili farklı faaliyet türleri aracılığıyla olsun, eğitim bir fark yaratabilir. Eğitim, ekoturizmin en önemli unsurlarından biridir çünkü insanların (hem yerel halk hem de turistler) çevre hakkındaki düşüncelerini değiştirebilir,
- Çevreye verilen zararı azaltmak için teknolojik gelişmelerin tanıtılması,
- Bina inşaatlarına kısıtlamalar getirilmesi,
- Yerel toplulukların ekoturizm projelerine katılımına gereken önem verilmelidir, böylece proje ile ilgili bir sahiplenme duygusu geliştirebilirler. Yerel katılım, yöneticilerin aksi takdirde yerel halkla çatışmaya neden olabilecek kararlardan kaçınmasına veya bunları planlamasına yardımcı olan bir erken uyarı sistemi işlevi görür (Tisdell, 1997).

2.7. Ekoturizm Rehberlerinin Roller

Turist rehberi ülkesini ve bölgesini turistlere anlatan, turistlerin bölgenin tarihi, doğal, kültürel birikimini deneyimlemesini sağlayan, gezileri boyunca onlara pek çok konuda yardımcı olan, onlarla ilgilenen, doğru ve eksiksiz bilgiler veren ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen yetkiye sahip kişiye denilmektedir.” (Köroğlu, Köroğlu ve Bilge, 2012). Bir seyahat acentesi tarafından organizasyonu gerçekleştirilen turlarda misafirlerin turun başlangıç anından bitişine kadar yanlarında olan ve onlarla ilgilenen, misafirlere yalnızca bağlı olduğu dilin çevirmenliğini yapmaz, aynı zamanda turistlerin ziyaret edilen kültürü tanımını, deneyimlemesini, o bölgenin doğal, tarihsel, kültürel yönden geçmişi hakkında bilgilenmesini sağlamaya yardımcı olan meslek grubu turist rehberleridir. (Bayram, 2019).

Turist rehberlerinin rolleri pek çok araştırmacı tarafından araştırılan bir konu olarak görülmektedir. Bu konuda farklı araştırmacılar konuya açıklık getirse de; ilk olarak Cohen'in (1985) rehberlerin rollerini dört farklı başlıkta incelediği görülmektedir. Turist rehberlerinin aracı rolleri ve etkileşimli rolleri organizasyon ve yönetimle ilgilidir. İçsel roller turist rehberlerinin sosyal etkileşim (sosyal rolleri)'nin bir özelliği olan liderliğe ve bilgiyi yayma (iletişimsel rolü) odaklandığını ifade etmektedir. Cohen'in (1985) dört rolünü özetlemek gerekirse;

Aracı Rolü: Bölgeye ulaşma amaçlı yön tarifini ifade eder.

Etkileşimsel Rolü: Bölgenin turistlere tanıtılmasını ifade eder.

Sosyal Rolü: Sosyal ilişkiler çerçevesinde mizah yeteneği be eğlenceyi de kullanarak grup psikolojisini yüksek tutar.

İletişimsel Rolü: Grubun ilgi alanına giren hususların seçilmesi ve doğru bilginin seçilerek anlatılması, bilmedikleri kavramların aktarılmasını ifade eder (Cohen, 1985 akt. Randall ve Rollins, 2009).

Bayram (2019)'a göre ekoturizmde tur rehberleri, sürdürülebilirlik ve çevre bilinci açısından çok yönlü roller üstlenmektedir.

- **Bilgilendirme ve Eğitim:** Rehberler, ziyaretçilere doğal çevre, biyolojik çeşitlilik ve yerel kültürler hakkında bilgi verir; çevre bilinci kazandırarak doğa koruma farkındalığını artırır.
- **Yerel Kültür ve Topluluk Bağlantısı:** Yerel halk ile ziyaretçiler arasında köprü görevi görürler; kültürel etkileşimi ve yerel ekonomiye katkıyı teşvik ederler.
- **Güvenlik ve Çevresel Duyarlılık:** Ziyaretçilerin güvenliğini sağlarken çevreye zarar vermeden hareket etmelerini sağlar; doğal alanlarda uygun davranışları teşvik ederler.
- **Rota Planlama ve Sürdürülebilirlik:** Doğal alanları koruyarak sürdürülebilir turizm ilkelerine uygun rota planlaması yapar ve ziyaretçi yoğunluğunu dengede tutarlar.
- **Doğa Gözlemi ve Eğitim:** Flora ve fauna hakkında bilgi vererek ziyaretçilerin doğayı gözlemleme, anlama ve koruma konusunda bilinç kazanmalarını sağlarlar.

Tur rehberlerinin bu rolleri, ekoturizmin temel ilkelerini uygulamada önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Rehberler, ziyaretçilerin sürdürülebilir turizm prensiplerini anlamalarına yardımcı olarak, doğal çevreyi koruma ve yerel toplulukları destekleme amacını güderler. Ekoturizm

oldukça yeni sayılabilecek bir turizm türü olduğu için ekotur ve turist rehberi ilişkisi de yeni bir kavramdır. Tetik'e (2002) göre Ekotur rehberi; doğal kaynakların önemine vurgu yapan ve turizmin oluşturduğu olumsuz etkileri minimuma indirmeye çalışan, kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayarak gelecek nesillere aktaran ve turistlerin günlük yaşamlarında da bu bilinci geliştirmeye yardımcı olan kişiye denilmektedir.” Turizm endüstrisinde en hızlı gelişen turizm türleri arasında doğa temelli turizm türleri yer almaktadır. Özellikle turist rehberlerinin tanıtım yolu ile misafirlere doğal alanların korunmasına dair eğitici bir konumda olması doğanın korunmasında yüksek öneme sahip olması oldukça önemli bir husustur (Randall ve Rollins, 2009). Köroğlu vd. (2012) Profesyonel Turist Rehberlerinin iş yaşamındaki rollerine yönelik gerçekleştirdiği çalışmada, turist rehberlerinin iş yaşamlarında üstlendiği veya üstlenmesi gereken rolleri incelemiştir.

3. Yöntem

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu araştırma Muğla ilinde 2023 yılı Nisan ayında anket uygulaması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Muğla ili sahip olduğu doğası, denizi ve temiz plajlarıyla gerek ülke içi gerek ülke dışından yoğun turist çeken ülkenin en önde gelen turistik destinasyonlarından. Bölgeye gelen yerli ve yabancı turistler sadece geleneksel güneş kum ve deniz turizmi için değil, bölgenin cezbedici ekoturizm rotalarına da uğramak amaçlı ve uzun döneme yayılan tatil için bu ile gelmektedirler. Bundan dolayı bölgede ekoturizm oldukça gelişmiş ve birçok ekoturizm rotası gelişme sürecindedir. Araştırma kapsamında anket rastgele seçilen ekoturizm katılımcılarına bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Gerekliği durumlarda katılımcılara ankete yönelik veya ekoturizme yönelik açıklamalar bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırma Muğla ilinin 4 değişik destinasyonunda uygulanmıştır; Bodrum, Marmaris, Muğla İl Merkezi ve Milas. Araştırmacı tarafından ulaşılan 184 kişiye anket uygulaması istenmiş ama sadece 132 kişi anketi doldurmayı kabul etmiştir. Katılımcıların ankete katılmayı reddetmelerinin en önde gelen sebebi zamandır. Çünkü katılımcılar planlı bir günlük turdadırlar ve değerli zamanlarının az da olsa bir kısmını ankete katılarak harcamayı istememektedirler. Anket iki dilde uygulanmıştır; İngilizce ve Türkçe. Öncelikli olarak katılımcılara uyuğu sorulmuş ve hangi dilde ankete katılmak istediklerini belirtmeleri istenmiştir. Erişilen katılımcıların anketi cevaplama oranları %71,75 olarak gerçekleşmiştir.

3.2. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada kullanılan veri toplama aracı, Tetik (2012) tarafından geliştirilen ölçek temel alınarak, araştırmanın amacına uygun şekilde uyarlanmıştır. İlgili ankette bulunan maddeler aşağıda sıralanmış ve anketlerin 3 farklı faktör altında toplandıkları görülmüştür. Bu faktörler Eğitimci rol altında 4 madde, Aracı rolü altında 5 madde ve son olarak sosyal rol başlığı altında ise 3 madde yer almaktadır. Ankette yer alan bu faktörlerin alt maddeleri aşağıdaki Tablo 1’de sunulmaktadır:

Faktör 1 Eğitimci rol	1. Ziyaretçileri ziyaret edilen çevreye yönelik bilgi, bilinç, endişe ve hayranlık geliştirmesi noktasında tetikleyici rol
	2. Ziyaretçilerin ziyaretlerinin ziyaret edilen bölge üzerine olan olası etkilerinin anlatılması
	3. Tura katılımcıların çevreye uyumlu davranış geliştirmelerini teşvik etmek ve desteklemek
	4. Ziyaretçileri ziyaret edilen bölgenin yerel halkının en az ya da hiç rahatsız edilmeden ziyaretin gerçekleştirilmesi noktasını vurgulamak
Faktör 2 Aracı rol	5. Muğla ilinde yer alan farklı ekoturizm rotalarına götürmek
	6. Katılımcıların güvenliğini ve konforunu temin etmek
	7. Ziyaretçiler için yeme içme, konaklama, tıbbi yardım gibi organizasyonları gerçekleştirmek
	8. Ziyaret edilen bölgeye yönelik bilgi sağlamak
	9. Ziyaret edilen bölgenin doğal ve kültürel önemine burgu yapmak
Faktör 3 Sosyal Rol	10. Grup içinde olası gerilim ve tartışmaları engellemek veya ola ki ortaya çıkarsa etkin şekilde müdahale etmek
	11. Gruptaki katılımcıların moral ve mutluluklarını artırmak
	12. Katılımcılar ile yerel halk, saha çalışanı, turizm işletmeleri ve diğer ziyaretçi gruplarla meydana gelecek olası uyuşmazlıkları azaltmak

Uyarlanan anket üzerinde öncelikle Principal Component (Temel Bileşen) analizi gerçekleştirilmiştir. 40 üstü değerlerin ankette yer almasına karar verilmiştir. Ankete yer alan faktörlerin ve alt görevlerin ise aşağıda olduğu gibi belirlenmiştir.

Roller	İçe yönelik	Dışa Yönelik
Sosyal Rol (Gruba odaklanmak)	Grup lideri	Tür lideri
Aracı rol (Tur tecrübesine odaklanmak)	Öğretmen	Organizatör
Eğitim rolü (Çevreye Odaklanmak)	Tercüman	Motivasyon sağlayıcı

Tur rehberlerinin öğretmen rolü ile kendilerinden beklenen kültürel ve doğal öneme sahip bölgelerin seçilmesi, bu tarz ziyaret mekanlarına ziyaret fırsatlarının yaratılması ve bu bölgeler hakkında gerekli bilginin sağlanmasını kapsamaktadır. Organizatör rolü ile ise ziyaretçiler ile birlikte seyahat etmesi ve onların rota boyunca yollarını bulmalarını sağlaması, rota boyunca tehlikelerden kaçınmak için hangi tedbirlerin alınması gerektiği noktasında katılımcıların bilgilendirilmesi yoluyla katılımcıların güvenlik ve konforlarının sağlanması rolleri kapsamaktadır. Tercüman rolü ise katılımcıların yerel çevrenin önemini öğrenmelerini ve keyif almalarını sağlama rolü, böylece katılımcılar çevreye yönelik bilgi, bilinç düzeyi ve sorumluluğun yanı sıra olumlu tutum geliştirmeli ve bunun sonucunda çevreye duyarlı bir bireye dönüşürler. Katılımcıların yerel yasa ve düzenlemeler hakkında duyarlı olmasını sağlamak ve katılımcıların olası hareketlerinin yerel sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik çevreye olan etkileri ise sorumlu davranışa yönelik motivasyon rolü kapsamına girmektedir.

3.3. Veri Analizi

Araştırmada veriler SPSS programına araştırmacı tarafından manuel olarak girilmiştir. Ters kodlanması gereken anket maddeleri ters kodlanmıştır. Anket 5'li Likert tarzında uygulandığı için ters kodlanması gereken maddelerde 1 olarak belirlenen katılımcı katılım düzeyi 5, 2 olarak kodlanan katılım düzeyi 4 olarak girilmiş ve ortalama bir görüş olan 3 ise herhangi bir değişime uğratılmadan aynen bırakılmıştır. Verilerin SPSS paket programına girilmesi sonrası veriler üzerinde açıklayıcı faktör analizi, frekans analizi, t-test ve Anova testi analizi yapılmıştır. Tablo 2 de Açıklayıcı faktör Analizi bulguları sunulmaktadır

Tablo 2: Anket Maddelerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi Yükleri

Faktör	Faktör Maddeleri	Faktör Yükleri
Faktör 1 Eğitimci rol	1. Ziyaretçileri ziyaret edilen çevreye yönelik bilgi, bilinç, endişe ve hayranlık geliştirmesi noktasında tetikleyici rol	.821
	2. Ziyaretçilerin ziyaretlerinin ziyaret edilen bölge üzerine olan olası etkilerinin anlatılması	.792
	3. Tura katılımcıların çevreye uyumlu davranış geliştirmelerini teşvik etmek ve desteklemek	.748
	4. Ziyaretçileri ziyarete dilen bölgenin yerel halkının en az yada hiç rahatsız edilmeden ziyaretin gerçekleştirilmesi noktasını vurgulamak	.731
Faktör 2 Aracı rol	5. Muğla ilinde yer alan farklı ekoturizm rotalarına götürmek	.732
	6. Katılımcıların güvenliğini ve konforunu temin etmek	.681
	7. Ziyaretçiler için yeme içme, konaklama, tıbbi yardım gibi organizasyonları gerçekleştirmek	.619
	8. Ziyaret edilen bölgeye yönelik bilgi sağlamak	.611
	9. Ziyaret edilen bölgenin doğal ve kültürel önemine vurgu yapmak	.601
Faktör 3 Sosyal Rol	10. Grup içinde olası gerilim ve tartışmaları engellemek veya ola ki ortaya çıkarsa etkin şekilde müdahale etmek	.882
	11. Gruptaki katılımcıların moral ve mutluluklarını artırmak	.789
	12. Katılımcılar ile yerel halk, saha çalışanı, turizm işletmeleri ve diğer ziyaretçi gruplarla meydana gelecek olası uyumsuzlukları azaltmak	.651

4. Bulgular

Araştırma kapsamında öncelikle katılımcıların demografik verilerine bakılmıştır. Bulgulara göre katılımcıların demografik bilgileri aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Örneklem Yönelik Demografik Özellikler

Cinsiyet	Frekans	%
Kadın	72	54,55
Erkek	60	45,45
Toplam	132	100,0
Yaş	Frekans	%
16-20	27	20,44
21-30	32	25,6
31-40	35	26,50
41-50	24	18,1
51-60	12	9,1
61 ve üstü	2	1,50
Toplam	132	100.0
Yerli/Yabancı	Frekans	%
Yerli	98	74,3
Yabancı	34	25,7
Toplam	132	100.0
Ekoturizm Tecrübesi	Frekans	%
İlk	27	20,5
Bir çok defa	105	79,5
Toplam	132	100.0

Araştırmaya katılanların %54,55,'si erkek (n=72) olarak bulunmuşken %45,45'i ise kadındır (n=60). Katılımcılar yaş kriterlerine göre analiz edildiğinde ise %20,44 (n=27) si 16-20 yaş arasında yer almakta, %25,6 (n=32) si ise 21-30 yaş arasında, %26,50 (n=35)'si 31-40 yaş arasında, %18,1 (n=24) ise 41-50 yaş arasında, %9,1 (n=12) 51-60 yaş arasında ve son olarak %1,5 (n=2) 61 yaş ve üstü oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların yerli yada yabancı turist olması durumuna göre bakıldıklarında ise %74,3 (n=98) yerli turist olarak bulunmuşken, %25,7 (n=34) yabancı turist olarak belirlenmiştir. Katılımcıların ekoturizm tecrübelerine göre yapılan demografik analizinde ise ilk defa bir eko turizm turuna katılanların oranı %20,5 (n=27) olarak bulunmuşken %79,5 (n=105) ise ekoturizm turlarına birden fazla defa katılmışlardır. Katılımcıların ankette yer alan 3 faktör altında toplanan anket maddelerine yönelik 5'li Likert üzerinden katılım ortalamaları ise Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4: Ekoturizm Katılımcılarının Anket Maddelerine Yönelik Katılım Ortalamaları

Faktör	Anket Maddesi	N	Ortalaması (5 üzerinden)
Faktör 1 Eğitimci rol	1. Ziyaretçileri ziyaret edilen çevreye yönelik bilgi, bilinç, endişe ve hayranlık geliştirmesi noktasında tetikleyici rol	132	4,21
	2. Ziyaretçilerin ziyaretlerinin ziyaret edilen bölge üzerine olan olası etkilerinin anlatılması	132	3,98
	3. Tura katılımcıların çevreye uyumlu davranış geliştirmelerini teşvik etmek ve desteklemek	132	4,11
	4. Ziyaretçileri ziyarete dilen bölgenin yerel halkının en az yada hiç rahatsız edilmeden ziyaretin gerçekleştirilmesi noktasını vurgulamak	132	3,79
Faktör Ortalaması			4,02
Faktör 2 Aracı rol	5. Muğla ilinde yer alan farklı ekoturizm rotalarına götürmek	132	4,03
	6. Katılımcıların güvenliğini ve konforunu temin etmek	132	3,85
	7. Ziyaretçiler için yeme içme, konaklama, tıbbi yardım gibi organizasyonları gerçekleştirmek	132	3,76
	8. Ziyaret edilen bölgeye yönelik bilgi sağlamak	132	4,18
	9. Ziyaret edilen bölgenin doğal ve kültürel önemine vurgu yapmak	132	3,92
Faktör Ortalaması			3,94
Faktör 3 Sosyal Rol	10. Grup içinde olası gerilim ve tartışmaları engellemek veya ola ki ortaya çıkarsa etkin şekilde müdahale etmek	132	3,87
	11. Gruptaki katılımcıların moral ve mutluluklarını artırmak	132	3,32
	12. Katılımcılar ile yerel halk, saha çalışanı, turizm işletmeleri ve diğer ziyaretçi gruplarla meydana gelecek olası uyuşmazlıkları azaltmak	132	3,96
Faktör Ortalaması			3,71

Katılımcıların Faktör 1 yani, Eğitimci Rol başlığı altında yer alan maddelere katılım ortalamaları şöyledir: “Ziyaretçileri ziyaret edilen çevreye yönelik bilgi, bilinç, endişe ve hayranlık geliştirmesi noktasında tetikleyici rol”

maddesine yönelik katılım düzeyi 4,21, “Ziyaretçilerin ziyaretlerinin ziyaret edilen bölge üzerine olan olası etkilerinin anlatılması” maddesine katılım düzeyi 3,98, “Tura katılımcıların çevreye uyumlu davranış geliştirmelerini teşvik etmek ve desteklemek” maddesine katılım düzeyi 4,11, ve bu faktör altında yer alan son ifade “Ziyaretçileri ziyaret edilen bölgenin yerel halkının en az ya da hiç rahatsız edilmeden ziyaretin gerçekleştirilmesi noktasını vurgulamak” için katılım düzeyi 3,79 olarak gerçekleşmiştir. Faktör 1 için tüm maddeler düşünüldüğünde ortalama 4,02 gibi yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Bu faktör altında yer alan rollerden tur rehberlerinden en çok beklenen rolün “Ziyaretçileri ziyaret edilen çevreye yönelik bilgi, bilinç, endişe ve hayranlık geliştirmesi noktasında tetikleyici rol” olduğu görülmektedir. Sonrasında gelen rol beklentisi ise “Tura katılımcıların çevreye uyumlu davranış geliştirmelerini teşvik etmek ve desteklemek” iken en az beklenen rolün ise “Ziyaretçileri ziyarete dilen bölgenin yerel halkın en az ya da hiç rahatsız edilmeden ziyaretin gerçekleştirilmesi noktasını vurgulamak” olduğu görülmüştür.

Ankette yer alan Faktör 2, yani Aracı rol’e yönelik bulgular ise şöyledir: “Muğla ilinde yer alan farklı ekoturizm rotalarına götürmek” maddesine katılımcıların katılım düzeyi 4,03 olarak gerçekleşmiş, “Katılımcıların güvenliğini ve konforunu temin etmek” ifadesine katılım 3,85, “Ziyaretçiler için yeme içme, konaklama, tıbbi yardım gibi organizasyonları gerçekleştirmek” maddesine katılım düzeyi 3,76, “Ziyaret edilen bölgeye yönelik bilgi sağlamak” maddesine katılım 4,18 ve son ifade olan “Ziyaret edilen bölgenin doğal ve kültürel önemine vurgu yapmak” ifadesine katılım düzeyi 3,92 olarak gerçekleşmiştir. Faktör 2 için yani tur rehberlerinin aracılık rolüne yönelik katılımcı beklenti ortalaması 3,94 ile Faktör 1 ortalamasından düşük bulunmuştur.

Bu bulgulardan hareketle aracılık rolüne yönelik en büyük beklentinin “Ziyaret edilen bölgeye yönelik bilgi sağlamak” olduğu, en düşük beklentinin ise “Ziyaretçiler için yeme içme, konaklama, tıbbi yardım gibi organizasyonları gerçekleştirmek” maddesine yönelik olduğu görülmektedir. Ekoturizm katılımcılarının rehberlerden eğitici rol beklentisi aracılık rolü beklentisinden daha yüksektir. Ekoturizm katılımcılarının Faktör 3 yani sosyal rol için gerçekleşen beklentileri şu şekildedir: “Grup içinde olası gerilim ve tartışmaları engellemek veya ola ki ortaya çıkarsa etkin şekilde müdahale etmek” maddesine katılım ortalaması 3,87, “Gruptaki katılımcıların moral ve mutluluklarını artırmak” ifadesine katılım ortalaması 3,32 ve Faktör 3 altında yer alan son madde “Katılımcılar ile yerel halk, saha çalışanı, turizm işletmeleri ve diğer ziyaretçi gruplarla meydana gelecek olası uyuşmazlıkları azaltmak” ifadesi için katılım ortalaması 3,96 olarak gerçekleşmiştir. Faktör

3 için genel ortalama katılım düzeyi ise 3,71 olarak gerçeklemiştir. Üç faktör dikkate alındığında ekoturizm rehberlerinden katılımcıların en yüksek beklentisinin eğitimci role, sonrasında aracılık rolüne ve en düşük beklentisinin ise sosyal role yönelik olduğu görölmektedir.

Tablo 5: Cinsiyete Göre Ekoturistlerin Tür Rehberlerinden Beklentileri

Anket Maddesi	Cinsiyet	N	Means	SD	t-testi	Sig (2-tailed)
Faktör 1 Eğitimci Rol	Kadın	72	4,01	0,81312	-2,256	0,008
	Erkek	60	3,84	0,92352		
Faktör 2 Aracı Rol	Kadın	72	3,90	0,71563	-2,215	0,416
	Erkek	60	3,88	0,81675		
Faktör 3 Sosyal Rol	Kadın	72	3,78	0,85352	-2,451	0,011
	Erkek	60	3,66	0,91975		

Tablo 5’te göröldüğü üzere, çalışma kapsamında ekoturizm katılımcılarına eko turizm rehberlerinden beklenen rollerin belirlenmesi için bağımsız t-testi ve Anova testi uygulanmıştır. Cinsiyet temelli katılımcıların eko turizm rehberlerinden beklenen rollere yönelik t-testi sonucuna göre faktör 1 ve faktör 2’de anlamlı bir farkın mevcut olduğu ama faktör 2 de ise kadın erkek katılımcılar arasında ekoturizm rehberlerinden beklenen rol açısından anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Tablo 5’te sunulan bulgulara göre faktör 1 ve Faktör 2 altında ifade edilen ekoturist rehberlerinden beklenen roller noktasında kadın ekoturizm katılımcılarının daha yüksek beklentilerinin olduğu görölmüştür.

Tablo 6: Katılımcıların Yaşına Göre Ekoturizm Rehberlerinden Beklenen Roller

Anket Faktörleri	Sınıf	N	Means
Faktör 1 Eğitici Rol	16-20	27	3,986
	21-30	32	3,912
	31-40	35	4,024
	41-50	24	4,396
	51-60	12	3,754
	61 ve üstü	2	3,667
Faktör 2 Aracılık Rolü	16-20	27	3,956
	21-30	32	3,946
	31-40	35	3,913
	41-50	24	3,871
	51-60	12	3,864
	61 ve üstü	2	3,814
Faktör 3 Sosyal Rol	16-20	27	3,985
	21-30	32	3,967
	31-40	35	3,862
	41-50	24	3,744
	51-60	12	3,515
	61 ve üstü	2	3,165

Tablo 6’da görüldüğü üzere Faktör 1 başlığı altında toplanan tur rehberlerinden beklenen ekoturizm rolleri yaşlara göre analiz edildiğinde ekoturizm rehberlerinden eğitici role yönelik en yüksek beklentinin 4,396 ortalama ile 41-50 yaş arasında olan eko turizm katılımcılarının olduğu, sonrasında 4,024 ortalama ile 31-40 yaş arası ekoturizm katılımcılarının olduğunu, sonrasında 3,986’lık ortalama ile 16-20 yaş arası ekoturizm katılımcılarının olduğu, 3,912 ortalama ile sonrasında 21-30 yaş arası katılımcıların geldiği, 3,754 ortalama ile 51-60 yaş arası katılımcıların geldiği ve eğitici role yönelik en düşük katılımın ise 3,667 ortalama ile 61 yaş ve üstü ekoturizm katılımcılarından geldiği görülmektedir. Sonuç olarak ilgili faktör altında yer alan her bir maddenin ortalamasının ortalama 3’ün üzerinde gerçekleştiği ve eko turizm rehberlerinden beklenen roller olduğu görülmektedir.

Yine aynı tabloda, faktör 2 altında toplanan ekoturizm rehberlerinden beklenen roller ele alındığında 16-20 yaş arası ekoturizm katılımcılarının ortalaması, 3,956, 21-30 yaş arası 3,946, 31-40 yaş arası ortalaması ise 3,913,

41-50 yaş arası 3,871, 51-60 yaş arası içinde ise 3,864 ve son olarak 61 yaş ve üstü eko turizm katılımcıları için ise 3,814 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 6'da görüldüğü üzere, faktör 3 altında toplanan ekoturizm rehberlerinden beklenen rollere yönelik katılımcıların yaşa göre ortalama dağılımı ise şöyle gerçekleşmiştir; 16-20 yaş arası 3,985, 21-30 yaş arası 3,967, 31-40 yaş arası 3,862, 41-50 yaş arası için 3,744, 51-60 yaş arası için 3,515 ve son olarak 61 yaş ve üstü için ise 3,165 olarak gerçekleşmiştir. Her bir ifadeye yönelik ortalamaların ortalama 3'ten yukarıda gerçekleşmiş olması faktör 3 altında ifade edilen ekoturizm rehberlerinden tur rehberi rollerinin katılımcılarca beklenen roller olduğu ifade edilebilir.

Çalışma kapsamında araştırmaya katılan ekoturizm katılımcılarının tur rehberlerinden bekledikleri rollerin belirlenmesi noktasında katılımcıların yerli veya yabancı katılımcılar olmaları durumuna göre bekledikleri rollerde incelenmiştir.

Tablo 7: Yerli ve Yabancı Ekoturizm Katılımcılarının Tur Rehberlerinden Bekledikleri Roller

Yerli/Yabancı	N	Faktör	Ortalama
Yerli	98	Faktör 1-Eğitici Rol	3,98
		Faktör 2- Aracı Rol	3,84
		Faktör 3- Sosyal Rol	3,92
Yabancı	34	Faktör 1-Eğitici Rol	4,05
		Faktör 2- Aracı Rol	3,81
		Faktör 3- Sosyal Rol	3,83

Tablo 7'de görüldüğü üzere, yerli turistlerin tur rehberlerinden bekledikleri ekoturizm rollerine bakıldığında en yüksek beklentinin Eğitici role yönelik 3,98 ortalama ile olduğu, sonrasında 3,92 ortalama ile sosyal role yönelik olduğu ve ortalama üstü beklenen bir rol olmasına rağmen en düşük beklenti ortalamasının 3,84 ortalama ile faktör 2, yani aracı role yönelik olduğu görülmüştür. Her üç faktöre yönelik ortalamaların ortalama olan 3'ten yukarıda olduğu ve yerli turistler için ekoturizm rehberlerinden beklenen roller olduğu ifade edilebilir.

Yabancı turistlere göre ekoturizm rehberlerinden beklenen roller incelendiğinde, en yüksek beklentinin, yerli turistlerin beklenti ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir, 4,05 ile faktör 1'e yani eğitici role yönelik olduğu görülmektedir. Sonrasında 3,83 ortalama ile Faktör 3 yani sosyal rolün geldiği ve 3,81 ile aracı rolün geldiği görülmektedir. Yabancı

turistlerin ekoturizm rehberlerinden eğitici role yönelik beklentilerinin yerli turistlerden daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Tablo 8: Ekoturizm Faaliyetine Daha Önce Katılım Durumuna Göre Katılımcı Görüşleri

Değişken	N	Faktör	Ortalama
İlk defa katılan	27	Faktör 1- Eğitici Rol	4,10
		Faktör 2- Aracı Rol	3,96
		Faktör 3- Sosyal Rol	3,81
Birden çok defa katılan	105	Faktör 1- Eğitici Rol	3,95
		Faktör 2- Aracı Rol	3,90
		Faktör 3- Sosyal Rol	3,62

Araştırma kapsamında katılımcıların ekoturizm rehberlerinden beklentileri ilk defa tura katılım gösteren ve daha önce ekoturizm tecrübesi olan katılımcı kriterine göre ele alınmıştır. Tablo 8’de görüldüğü üzere ekoturizm faaliyetine ilk defa katılan katılımcıların tur rehberlerinden bekledikleri roller dikkate alındığından en yüksek beklentinin Faktör 1’e yönelik 4,10’luk bir katılım ortalaması ile gerçekleştiği görülmektedir. İlk defa katılanlar için ikinci en yüksek beklenti Faktör 2’ye yönelik 3,96’lık katılım ortalaması ile gerçekleştiği ve son olarak 3,81 ortalama ile Faktör 3 için gerçekleştiği görülmüştür. Her üç faktöre yönelik beklenti ortalamasının ortalama olan 3’ün üstünde olduğu görülmüştür.

Katılımcılar arasından ekoturizm faaliyetlerinden daha önce birden fazla katılanların tur rehberlerinden bekledikleri rollere yönelik görüşleri incelendiğinde en yüksek beklenti ortalamasının 3,95 ortalama ile Faktör 1, yani eğitici role yönelik olduğu, sonrasında 3,90 katılım ortalaması ile aracılık rolünü ifade eden Faktör 2 ve en düşük ortalamanın 3,62 katılım ortalaması ile faktör 3 yani sosyal rol için gerçekleştiği görülmüştür. Sonuç olarak her üç faktör içinde katılım ortalamalarının ortalama değer olan 3’ün üzerinde olduğu ve tur rehberlerinden beklenen roller olduğu görülmüştür.

5. Tartışma Ve Sonuç

Muğla il merkezinde bulunan dört ekoturizm bölgesinde gerçekleştirilen bu çalışmada ekoturizm faaliyetlerinin katılımcılarının genelde kadınlar tarafından tercih edildiği görülmüştür. Çalışma kapsamında ulaşılan bir başka bulgu ise ekoturizm faaliyetlerine katılım oranı yaş ilerledikçe düşüş göstermektedir. Katılımcıların yerli ya da yabancı olmaları durumuna göre analiz edildiğinde ise Muğla ilinde yürütülen ekoturizm faaliyetlerine

katılım büyük oranda yerli turistler arasında olmaktadır. Bu noktada yabancı katılımcıların Muğla ilinin ekoturizm potansiyeline yönelik katılımları artırılmalı ve bölgenin ekoturizm zenginliklerinin tanıtımına ulusal düzeyden öteye geçilerek uluslararası boyutuna ağırlık verilip bölgenin ekoturizm zenginliklerinin daha iyi değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakılırsa ekoturizm faaliyetlerine katılanların büyük oranda birden fazla bu tür faaliyetlere katılan bireylerden oluştuğu ve ilk defa katılım gösteren katılımcıların oran olarak düşük kaldığı görülmektedir. Katılımcılar ekoturizm rehberlerinden bekledikleri roller arasında ziyaret edilen çevreye yönelik bilgi ve bilinç geliştirilmesine yardımcı olunmasına yönelik ifadeye katılımları en yüksek katılım oranına sahip olmuş ve rehberlerin kendilerinden beklenen ilk eğitici rolün bu olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitici rol kapsamında katılımcıların yüksek katılım gösterdiği bir başka ifade ise tura katılımcıların çevreye uyumlu davranış geliştirmelerini teşvik etmek ve desteklemek olarak belirlenmiştir ve bu ifade tur rehberlerinin eğitici rolleri kapsamına girmektedir. Tur rehberlerinin eğitici rolleri kapsamına giren bir diğer rol ise ziyaretçilerin ziyaretlerinin ziyaret edilen bölge üzerine olan olası etkilerinin anlatılmasına yönelik olan rolleri olmuştur. Tur rehberlerinin eğitici rolleri kapsamına giren son rol ise ziyaretçileri ziyaret edilen bölgenin yerel halkının en az yada hiç rahatsız edilmeden ziyaretin gerçekleştirilmesi noktasını vurgulamak olarak belirlenmiştir. Bu role yönelik katılımın en düşük düzeyde gerçekleştiği ama yine de ortalama üzeri bir katılım oranına sahip olduğu ve bundan dolayı tur rehberlerinden ekoturizm faaliyetlerinde beklenen roller arasında yer aldığı rahatlıkla ifade edilebilir. Bir başka bulgu ise ekoturizm faaliyetlerine katılanların tur rehberlerinden en öncelikli beklentilerinin eğitici rollerine yönelik olduğu bu çalışmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ifade edilebilir.

Araştırma kapsamında faktör 2 altında ele alınan ve aracı rolü başlığı ile tanımlanan 5 rol ifade edilmiştir. Bu roller arasından en yüksek katılım alan tur rehberi rolü ziyaret edilen bölgeye yönelik bilgi sağlama rolüdür. Bu rolden sonra en yüksek beklenti alan diğer bir tur rehberi rolü ise Muğla ilinde yer alan farklı ekoturizm rotalarına götürme rolü gelmektedir. Katılım sırasına göre gelen diğer beklenti rolü ise ziyaret edilen bölgenin doğal ve kültürel önemine vurgu yapmak olarak gerçekleşmişken, beklenti olan diğer bir rol ise katılımcıların güvenliğini ve konforunu temin etme rolü gelmiştir. Tur rehberlerinden beklenen son rol ve en düşük katılım düzeyine sahip olan rol ise ziyaretçiler için yeme içme, konaklama, tıbbi yardım gibi organizasyonları gerçekleştirme rolü olarak bulunmuştur. Tur rehberlerinin aracılık rolü eğitici rolden sonra ikinci en yüksek katılıma sahip olan ve

beklenen rollerdir. Bu rol başlığı altında her ne kadar her bir ifadeye katılım oranı farklı olsa da en düşük katılımın olduğu ifadeye bile ortalama olan 3'ün çok üzerinde bir katılımın olduğu ve beklenen tur rehberi rolleri olduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamında ele alınan bir başka tur rehberi rol başlığı ise tur rehberlerinin sosyal rol başlığıdır. Bu başlık altında ifade edilen üç tur rehberi rolü vardır. Bu rollerden en çok beklenti alan rol katılımcılar ile yerel halk, saha çalışanı, turizm işletmeleri ve diğer ziyaretçi gruplarla meydana gelecek olası uyuşmazlıkları azaltma rolüdür. Bu rolden sonra gelen rol ise grup içinde olası gerilim ve tartışmaları engellemek veya ola ki ortaya çıkarsa etkin şekilde müdahale etme rolüdür. En az beklenti alan rol ise gruptaki katılımcıların moral ve mutluluklarını artırmak rolüdür. Yine de bu role yönelik ortalama beklenti 3'ün üzerindedir.

Çalışma kapsamında ekoturizm faaliyetlerine katılanların cinsiyetine göre analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadın katılımcıların her üç faktörde de erkek katılımcılara göre yüksek olduğu görülmüştür. Bu bayan katılımcıların ekoturizm faaliyetlerinde tur rehberlerinden daha fazla beklenti içinde oldukları görülmektedir. Kadın katılımcıların beklenti sıralaması eğitici rol başlığından sosyal role doğru azalarak devam etse de, her üç faktör için tur rehberlerinden rol beklentileri ortalama olan 3'ün oldukça üzerinde ve yüksektir.

Çalışma kapsamında katılımcıların yaşları düştükçe tur rehberlerinden rol beklentilerinin yükseldiği ve katılımcıların yaşları ilerledikçe beklentilerinin düştüğü görülmüştür. Bu katılımcıların tecrübe kazanımıyla açıklanabilir. Genç katılımcıların ekoturizm tecrübesi düşük olduğu için bu boşluğu tur rehberlerinin doldurmalarını beklediği ifade edilebilir. Bir başka ifade ile katılımcıların yaşları ilerledikçe tur rehberlerinden beklentileri azalmakta daha da bağımsızlaşmaktadırlar. Bu bulguya dayanarak ekoturizm faaliyetlerine katılımda yaş ayırımına gidilebilir, genç katılımcıların gençler ile ileri yaş katılımcıların kendi yaşlılarıyla faaliyetlere katılmaları sağlanarak tur rehberlerinin görevlerini daha etkin gerçekleştirmeleri sağlanabilir.

Çalışma kapsamında elde edilen bir başka bulgu ise yabancı katılımcıların yerli katılımcılara göre özellikle eğitici rol beklentisinde yerli katılımcılara göre daha fazla beklenti içinde oldukları görülmüştür. İlginç olan bir diğer bulgu ise aracı ve sosyal roller yönünden yerli turistlerin beklentilerinin yabancılar göre daha yüksek olduğudur. Bu bulgu tur planlarken rehberlerin yerlilik ve yabancılik durumlarını dikkate alarak tur planlaması yapılmalıdır. Bir diğer çözüm ise yerli ve yabancı turistlerin ayrı gruplar halinde ekoturizm faaliyetlerine katılmaları sağlanabilir. Çalışma kapsamında bulunan bir başka

bulgu ise ekoturizm faaliyetlerine katılanların her üç faktörde birden çok katılanlara göre daha fazla beklenti içinde olmalarıdır. Bu bağlamda ilk defa katılanlar ile birden çok katılanlara turlarda ayrı muamele yapılması ve duruma göre planlamanın değiştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Bu araştırma ampirik olarak ekoturizm faaliyetlerinde tur rehberlerinden beklenen rolleri demografik değişkenlere göre inceleyen ve analize tabi tutan ilk çalışmadır. Bu alanda Türkiye’de yapılmış ampirik bir çalışma yoktur. Araştırmada tur rehberlerinden ekoturizm faaliyetlerinde beklenen 12 rol anket yoluyla katılımcılardan toplanmıştır. Araştırma ülkemizin nadide ekoturizm destinasyonlarından Muğla ilinin dört farklı bölgesinde ekoturizm faaliyetlerine katılan 132 katılımcı üzerinde bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tur rehberlerinden ekoturizm faaliyetlerinde beklenen rollerin, sosyal, aracı ve eğitici başlıkları altında toplandığı ve bu roller arasında en yüksek beklentinin eğitici role yönelik olduğu görülmüştür. Ekoturizm faaliyetlerinde tur rehberlerinden beklenen roller ve sorumluluklar 6 rol başlığı altında toplanmıştır; grup lideri, tur lideri, öğretmen, organizatör, tercüman ve motivasyon sağlayıcı. Tur rehberlerinin ekoturizm faaliyetlerinde ayrıca sosyal ve çevresel rollerinin de beklenen roller arasında yer aldığı görülmüştür. Bu çalışma ile elde edilen bulgular Cohen (1985) tarafından ileri sürülen rol model kavramıyla belirli derecede ayrışmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara dayanarak turist rehberlerine, özellikle eko turizm faaliyetlerinde rehberlik hizmeti sunan turist rehberlerine, seyahat acentelerine ve destinasyonların ekoturizm değerlerini korumaya odaklanan otoriteler için bazı çıkarımlar da vardır. Ekoturizm faaliyetlerine katılan katılımcıların turist rehberlerinden beklentilerine yönelik bir bilinç düzeyi oluşturulabilirse, tur rehberleri mesleki ve bireysel kapasitelerini maksimum düzeyde kullanabilirler ve turistlerin unutulmaz tecrübeler edinmelerini temin ederek onları belirli destinasyonlar ve seyahat acenteleri için sadık müşterilere dönüştürebilirler. Bilinmektedir ki, turizm gibi hizmet sektöründe müşteri memnuniyetinin temin edilmesi önemli olup firmalar için doğrudan maliyet ve rekabet avantajı sağlamaktadır.

Seyahat acenteleri hizmet sundukları ekoturizm tüketicilerinin tur rehberlerinden dolayısıyla acenteden ne beklediklerini öğrenerek, turistlere uygun tur hizmeti sunabilirler ve bu amaçla destinasyonları korumaya odaklanan otoriteler ekoturizm rehberlerine gerekli eğitimleri temin etmeye yönelik organizasyonlar ve mesleki eğitim seansları düzenleyebilirler. Böylece ekoturizm destinasyonlarının sürdürülebilirliği temin edilebilir aynı zamanda ekoturizm katılımcılarının tecrübelerinden maksimum tatmini elde

etmeleri sağlanmış olur. Ekoturizm, doğal çevreye ve yerel kültüre saygı duyan, sürdürülebilir turizm anlayışını benimseyen bir seyahat türüdür. Ekotur planlaması yaparken ve tur rehberleri rehberlik hizmetlerini sunarken aşağıdaki hususlara dikkat etmeleri önemlidir:

- **Doğal Çevre Koruma:** Ekoturizm, ekosisteme zarar vermeden doğal çevrenin korunmasını amaçlar. Hassas bölgelerin belirlenmesi ve ziyaretçi erişiminin sınırlandırılması bu sürecin temelidir.
- **Yerel Kültüre Saygı:** Yerel halkın katılımı teşvik edilir, kültürel miras korunur. Halkın değerlerine ve geleneklerine saygı göstermek ekoturizmin başarısını destekler.
- **Eğitim ve Farkındalık:** Ziyaretçilere çevre ve kültür hakkında bilgi verilir. Eğitim programları ve bilgilendirici materyallerle çevre bilinci artırılır.
- **Sürdürülebilirlik:** Enerji ve su tasarrufu, geri dönüşüm ve çevre dostu uygulamalar planlamada önceliklidir.
- **Yerel Ekonomiye Katkı:** Yerel işletmelerin, rehberlerin ve üreticilerin desteklenmesi ekonomik faydayı artırır.
- **Ziyaretçi Sınırlaması:** Kapasite kısıtlamaları ve rezervasyon sistemleriyle ziyaretçi akışı düzenlenerek çevresel baskı azaltılır.
- **İşbirliği ve Paydaş Katılımı:** Yerel topluluklar, işletmeler, STK'lar ve kamu kurumlarının ortak çalışması sürdürülebilir sonuçlar sağlar.

Bu hususlar, ekoturizm planlaması için dikkate alınması gereken önemli noktalar. Bunları göz önünde bulundurarak, sürdürülebilir ve sorumlu bir ekoturizm deneyimi sağlayabilirsiniz. Ekoturizm rehberlik hizmeti, ekoturizm alanında uzmanlaşmış rehberlerin ziyaretçilere doğal çevre ve yerel kültür hakkında bilgi sağladığı bir hizmettir. Ekoturizm rehberleri, ziyaretçilere rehberlik ederek doğal çevreyi keşfetmelerine ve yerel topluluklarla etkileşim kurmalarına yardımcı olurlar. Bu çalışmadan elde edilen bulgular ekoturizm rehberlik hizmetinin sunumunda dikkat edilmesi gereken bazı önemli unsurları ön plana çıkarımlarıdır:

- **Doğal Çevre Bilgilendirmesi:** Ekoturizm rehberleri, ziyaretçilere bölgenin ekosistemi, flora-faunası, coğrafi yapısı ve koruma çalışmaları hakkında bilgi verir; çevre bilincinin gelişmesine katkı sağlar.
- **Kültürel ve Tarihsel Tanıtım:** Rehberler, yerel kültür, gelenekler, el sanatları ve festivaller hakkında bilgi sunarak ziyaretçilerin yerel halkı daha iyi anlamalarını sağlar.

- **Sürdürülebilirlik ve Çevre Bilinci:** Rehberler, çevreye zarar vermeden doğal kaynakların korunmasını teşvik eder ve ekoturizmin sürdürülebilirliği konusunda farkındalık oluşturur.
- **Güvenlik ve Yönlendirme:** Ziyaretçilerin güvenliğini sağlamak, uygun rotalarda rehberlik yapmak ve olası riskler konusunda bilgilendirmek rehberlerin temel sorumluluklarındandır.
- **Yerel Toplulukla Etkileşim:** Rehberler, ziyaretçilerin yerel halkla doğrudan iletişim kurmalarını sağlayarak kültürel alışverişi ve yerel ekonomiye katkıyı destekler.

Ekoturizm rehberlik hizmeti, ziyaretçilerin ekolojik açıdan hassas bölgeleri keşfetmelerine yardımcı olurken, doğal çevrenin korunmasına ve yerel toplulukların kalkınmasına katkıda bulunur. Kalifiye ekoturizm rehberleri, ziyaretçilerin anlamlı ve sorumlu bir şekilde doğayı deneyimlemelerine olanak tanır.

Kaynakça

- Agrusa, F. J., & Guidry, J. (1999). Orta Amerika'daki Maya yağmur ormanlarında ekoturizm ve sürdürülebilir kalkınma. Güneybatı Louisiana Üniversitesi, ABD. Erişim adresi: <http://www.hotelonline.com/Trends/PanAmerProceedingsMay99/EcotourismMaya.html>
- Ankaya, F. Ü., Yazıcı, K., Balık, G., & Aslan, B. G. (2018). Dünyada ve Türkiye'de ekoturizm, sosyal-kültürel ve ekonomik katkıları. Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi, 1(2), 69–72.
- Bayram, G. E. (2019). Turist rehberleri bakış açısıyla ekoturizm: Algı, sorumluluk ve rollerin tespitine yönelik bir araştırma. Journal of Recreation and Tourism Research, 6(1), 81–91.
- Black, R., & Weiler, B. (2005). Quality assurance and regulatory mechanisms in the tour guiding industry: A systematic review. Journal of Tourism Studies, 16(1), 24–37.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2008). Sürdürülebilir turizm araştırmalarında öncelikler. Journal of Sustainable Tourism, 16(1), 1–4.
- Brohman, J. (1996). New directions for tourism in the Third World. Annals of Tourism Research, 23(1), 48–70.
- Buckley, R. (2003). Case studies in ecotourism. Guildford: Biddles Ltd.
- Cohen, E. (1985). The tourist guide: The origins, structure and dynamics of a role. Annals of Tourism Research, 12(1), 5–29.
- Dasenbrock, J. (2002). Kosta Rika'da ekoturizmin artıları ve eksileri. TED Vaka Çalışmaları, 64.
- De Vos, D., Van Landeghem, H., & Van Hoof, K. (2006). A knowledge discovery method to predict the economical sustainability of a company. *Concurrent Engineering*, 14(4), 293-303.
- Dowling, R. K., & Fennell, D. A. (2003). The context of ecotourism policy and planning. Edith Cowan & Brock Universities.
- Dünya Turizm Örgütü (WTO). (2006). Uluslararası turist varışları ve bölgelere göre paylar. Madrid: WTO.
- Eagles, P. F., McCool, S. F., & Haynes, C. D. (2002). *Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management* (No. 8). Iucn.
- Fennell, D. (1999). Ecotourism: An introduction. New York: Routledge.
- Gebeyaw, A. (2011). Meket Woreda, Kuzey Wollo Bölgesi, Amhara Bölgesi'nde toplum temelli ekoturizm geliştirme uygulamaları, zorlukları ve fırsatları. (Yüksek Lisans Tezi). Addis Ababa Üniversitesi.
- Ham, S., & Weiler, B. (2002). Interpretation as the centrepiece of sustainable wildlife tourism. In R. Harris & T. Griffin (Eds.), *Sustainable tourism: A global perspective* (pp. 35–44). Oxford: Elsevier.

- Honey, M. (1999). Ecotourism and sustainable development: Who owns paradise? Washington, DC: Island Press.
- Kiss, A. (2004). Toplum temelli ekoturizm biyolojik çeşitliliği koruma fonlarının iyi bir kullanımı mıdır? *Trends in Ecology & Evolution*, 19(5), 232–236.
- Koeman, A. (1998). Sustainable tourism and eco-tourism. Erişim adresi: www.mekoninfo.org
- Köroğlu, O., Köroğlu, A., & Bilge, A. (2012). Doğaya dayalı gerçekleştirilen turizm faaliyetleri içerisinde turist rehberlerinin rolleri üzerine bir inceleme. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 131–139.
- Kuenzi, C., & McNeely, J. (2007). Chapter 8: Nature-Based Tourism. *Global Risk Governance: Concept and Practice Using the IRGC Framework*. Dordrecht, S, 155-178.
- Mowfort, M., & Munt, I. (1998). Turizm ve sürdürülebilirlik: Üçüncü Dünya'da kalkınma ve yeni turizm. New York: Routledge.
- Nepal, K. S. (2002). Dağ ekoturizmi ve sürdürülebilir kalkınma: Ekoloji, ekonomi ve etik. *Mountain Research and Development*, 22(2), 104–109.
- Neto, F. (1990). Sustainable tourism, environmental protection and natural resource management: paradise on Earth?. *Growth*, 1999, 2000.
- Ngece, K. (2002). Toplum temelli ekoturizm: Doğu Afrika halkı başka yerlerdeki başarı öykülerinden ne öğrenebilir? Nairobi: East African Ecotourism Development and Conservation Consultants.
- Poudel, S., & Nyaupane, G. P. (2016). Understanding tourist environmental behavior an application of the theories on reasoned action approach.
- Randall, C., & Rollins, R. (2009). Visitor perceptions of the role of tour guides in natural areas. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(3), 357–374.
- Schaller, D. (1995). Indigenous ecotourism and sustainable development. The case of Rio Blanco, Ecuador. *Unpublished MA thesis, University of Minnesota, Twin Cities*.
- Scheyvens, R. (2002). Kalkınma için turizm: Toplulukları güçlendirmek. Harlow: Pearson Education Limited.
- Swarbrooke, J. (1998). Sürdürülebilir turizm yönetimi. New York: CABI.
- Tetik, N. (2012). Turist rehberlerinin ekoturizm alanındaki yeterliliklerinin önem-performans analizi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 9(3), 6–24.
- TIES. (1990). Definition of ecotourism. In TIES overview. Erişim Adresi: <https://ecotourism.org/ties-overview/>
- Tisdell, C. A. (1997). Tourism economics and its application to regional development.

United Nations World Tourism Organization. (2008). Criteria for sustainable tourism. UNESCO World Heritage Centre. Erişim Adresi: <http://www.world-tourism.org/sustainable/doc/a21-def.pdf>

United Nations Environment Programme (UNEP). (1995). Guidelines for environmentally friendly tourism.

Wood, M. (2002). Ecotourism: Principles, practices and policies for sustainability.